

Bankrashof 3 en 4, Amstelveen (gemeente Amstelveen)

Een Bureauonderzoek

R.M. van der Zee

Colofon

ADC Rapport 4396

Bankrashof 3 en 4, Amstelveen (gemeente Amstelveen)
Een Bureauonderzoek

Auteur: R.M. van der Zee

In opdracht van: Just Architects B.V. handelend namens Rijsterborgh vastgoed BV

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 18 juli 2017

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: concept v1

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
E. Jacobs

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding en administratieve gegevens	6
2 Bureauonderzoek	7
2.1 Doelstelling en vraagstelling	7
2.2 Methodiek	7
2.3 Resultaten	8
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	14
3 Aanbeveling	15
Literatuur	15
Geraadpleegde websites	15
Lijst van afbeeldingen en tabellen	16

Samenvatting

In opdracht van Just Architects B.V. handelend namens Rijsterborgh vastgoed BV heeft ADC ArcheoProjecten in juli 2017 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de archeologische waarde van de locatie Bankrashof 3 en 4 in Amstelveen, gemeente Amstelveen. De aanleiding van het onderzoek is een wijziging van het bestemmingsplan ten behoeve van de sloop van de huidige bebouwing en aansluitend daarop nieuwbouw.

Op basis van het bureauonderzoek is een gespecificeerde verwachting opgesteld. Hieruit volgt dat in de diepe ondergrond van het plangebied, op circa 5,9 m –mv (circa 10 m –NAP), zich een laatglaciaal dekzandlandschap bevindt. Dit landschap was (globaal) bewoonbaar gedurende het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum. Vanwege de ligging op grote diepte kunnen resten in de top van het dekzand (Laagpakket van Wierden binnen de Formatie van Bostel) goed bewaard zijn gebleven. Een eventueel aanwezige vindplaats zal zich waarschijnlijk manifesteren als een diffuse strooiing van vuursteen en houtskool. Vanwege de geringe grootte en vondstdichtheid zijn dergelijke vindplaatsen moeilijk op te sporen.

Het dekzandlandschap wordt afgedekt door wad-/kwelderafzettingen (Laagpakket van Wormer binnen de Formatie van Naaldwijk). Binnen het getijdenlandschap kunnen de oevers van actieve krekken alsook de fossiele kreekruggen gedurende het (Laat-)Neolithicum goede bewoningsmogelijkheden hebben geboden. Uit profielen van boringen die in het kader van een grondonderzoek in het plangebied zijn verricht, blijkt dat de ondergrond uit matig en sterk siltige klei bestaat. Op basis van het ontbreken van zandige afzettingen moet worden aangenomen dat er geen sprake is van kreekruggen. De verwachting voor resten uit het Neolithicum wordt daarom als zeer laag ingeschat.

In de periode Bronstijd t/m de Vroege Middeleeuwen bevond zich ter plaatse van het onderzoeksgebied een uitgestrekt veenmoeras. Vanaf de 11^e eeuw werden de veengebieden in het Amstelland op grote schaal ontgonnen en in gebruik genomen voor de landbouw. In 1840 werd het zuidelijk deel van de Middelpolder, waarin zich het plangebied bevindt, verveend, waarna het in 1888 werd drooggelegd en opnieuw voor de landbouw in gebruik werd genomen. De bewoning bleef geconcentreerd aan de randen van de polder, onder meer langs de westelijker gelegen Amstelveenseweg. Vanaf de jaren 50 van de vorige eeuw vond grootschalige woonbouw plaats en in de jaren 60 ging het plangebied deel uitmaken van de woonwijk Bankras. Op grond van de geschetste ontwikkelingen zijn in het plangebied geen archeologische resten uit de periode Bronstijd t/m Nieuwe tijd aan te treffen.

Samenvattend kan gesteld worden dat in de diepe ondergrond, circa 5,9 m –mv (circa 10 m –NAP), rekening moet worden gehouden met vindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum. De trefkans is evenwel klein. Bovendien zal dit niveau bij het uitgraven van de parkeerkelder tot 4,4 m –mv niet worden aangesneden. Het niveau zal enkel plaatselijk worden verstoord door het aanbrengen van heipalen. Dergelijke verstoringen worden echter in het algemeen acceptabel geacht.

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet.

Wij wijzen erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 – heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van Just Architects B.V. handelend namens Rijsterborgh vastgoed BV heeft ADC ArcheoProjecten in juli 2017 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de archeologische waarde van de locatie Bankrashof 3 en 4 in Amstelveen, gemeente Amstelveen (afb. 1 en 2). De aanleiding van het onderzoek is een wijziging van het bestemmingsplan ten behoeve van de sloop van de huidige bebouwing en daaropvolgende nieuwbouw.

Sinds 1 juli 2016 is de Erfgoedwet in werking getreden en is de Monumentenwet 1988 komen te vervallen. De bepalingen van de Monumentenwet zijn echter opgenomen in de Erfgoedwet. Op grond van de Erfgoedwet moeten archeologische (verwachtings)waarden gewaarborgd zijn in het bestemmingsplan. In het vigerende bestemmingsplan 'Amstelveen Noord – Oost', dat op 11 april 2013 door de gemeente Amstelveen is vastgesteld, heeft het plangebied de dubbelstemming Archeologisch Waardevol Verwachtingsgebied categorie 5 (AWV5).¹ Binnen deze zone geldt dat alleen bij zeer grote bodemverstoringen met een oppervlakte groter dan 10.000 m², en dieper dan 30 cm, vroegtijdig inventariserend archeologisch onderzoek dient plaats te vinden.² Het gebied is afgegraven voor de turfwinning, ingepolderd, drooggemalen en op locaties van de woongebieden opgespoten met zand. De archeologische verwachtingswaarde is er daarom laag.

Hoewel de oppervlakte vrijstellingsgrens niet worden overschreden, heeft de gemeente Amstelveen in het kader van het opstellen van een ruimtelijke onderbouwing toch archeologisch onderzoek verplicht gesteld. Om in deze zone een omgevingsvergunning te kunnen verkrijgen, dient de initiatiefnemer daarom een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.0).³ Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Amstelveen heeft voor zover bekend echter geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

Opdrachtgever:	Just Architects B.V. Dhr. W. Hendriks Brouwerij 81 1185 XW Amstelveen Tel.: 020 – 345 9850 E-mail: wh@justarchitects.eu <u>Handelend namens:</u> Rijsterborgh vastgoed BV Dhr. H. Meuwese Eleanor Rooseveltlaan 255 1183 CK Amstelveen
Fase AMZ-cyclus:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	bestemmingsplanwijziging ten behoeve van sloop en nieuwbouw
Locatie:	Bankrashof 3 en 4
Plaats:	Amstelveen
Gemeente:	Amstelveen
Provincie:	Noord-Holland
Kadastrale gegevens:	gemeente Amstelveen sectie I nummer 5014, 4962

¹ <http://www.ruimtelijkeplannen.nl/>

² Gemeente Amstelveen 2016.

³ SIKB 2013.

	(gedeeltelijk), 4963, 6328, 6332, 6334 en 6762 (gedeeltelijk)
Kaartblad:	25G
Oppervlakte plangebied	circa 5.900 m ²
Coördinaten:	NW: 120.086 / 479.477 ZO: 120.120 / 479.345 NO: 120.152 / 479.448 ZW: 120.086 / 479.345
Bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Amstelveen Mw. W. Paijmans (adviseur monumenten en archeologie) Postbus 4 1180 BA Amstelveen Tel.: 020 - 540 4321 E-mail: w.paijmans@amstelveen.nl
Deskundige namens de bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Amstelveen Mw. W. Paijmans (adviseur monumenten en archeologie) Postbus 4 1180 BA Amstelveen Tel.: 020 - 540 4321 E-mail: w.paijmans@amstelveen.nl
Archis-zaaknummer:	4553475100
ADC-projectcode:	4190301
Auteur:	R.M. van der Zee
Projectmedewerker(s):	n.v.t.
Autorisatie:	E. Jacobs
Periode van uitvoering:	juli 2017
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	https://doi.org/10.17026/dans-xug-8nu7

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.0 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;

5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 2.1 tot en met 2.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

De beschrijving van de historische en aardwetenschappelijke informatie is gebaseerd op het volgende bronmateriaal:

- Kadastrale minuut uit 1811-1832
- Grote historische Provincie Atlas van Nederland, 1:25.000, Noord-Holland 1849-1859
- Bonnekaarten uit 1878, 1894, 1905, 1910, 1920 en 1923
- Topografische kaarten uit 1949-2016
- Geologische overzichtskaart van Nederland 1:600.000
- Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000
- Bodemkaart van Nederland 1:50.000
- Recente luchtfoto's (Google Earth)
- AHN-beelden
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)
- Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME versie 1.1)
- Archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Amstelveen
- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)
- Diverse literatuur en websites

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied, beschrijving huidig gebruik en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied bevindt zich in de wijk Brankras, in het noordoosten van de plaats Amstelveen (afb. 1 en 2). Het wordt aan de westzijde begrensd door winkelcentrum Bankrashof, aan de zuidzijde door de straat Bankrashof, aan de noordoost- en oostzijde door respectievelijk de straten Oranjebaan en Traviatastraat. De oppervlakte van de locatie bedraagt circa 5.900 m².

Het plangebied is momenteel gedeeltelijk bebouwd. De bebouwing bestaat uit een 1970⁴ daterend kantoorpand en bevindt zich in het noordwestelijk deel van het plangebied. Het heeft een omvang van 1.342 m² en is gefundeerd op 104 heipalen. De basis van de palen bevindt zich op 14 m –NAP. Het zuidwestelijk deel wordt ingenomen door een parkeerterrein. Dit is bestraat met betonklinkers. Het oostelijk deel bestaat uit een groenstrook met bomen en struiken en een waterpartij.

Uit een in juli 2016 uitgevoerd grondonderzoek⁵ kan worden afgeleid dat de grondwaterstand zich op circa 1,6 m –mv bevindt. Hierbij wordt opgemerkt dat deze grondwaterstand slechts een

⁴ <https://bagviewer.kadaster.nl>

⁵ Van Vaneveld 2016.

momentopname is en dat onder invloed van spanningswater, lagenopbouw, lokale omstandigheden en seizoensafhankelijke factoren, de waarde hiervan sterk kan afwijken.

Uit het Bodemloket⁶ blijkt dat in het plangebied geen milieuhygiënisch bodemonderzoek is uitgevoerd. De milieuhygiënisch kwaliteit van de grond is derhalve niet bekend. Gezien de ligging binnen de bebouwde kom en de aanwezigheid van bebouwing moet in het plangebied rekening worden gehouden met ingegraven kabels en leidingen.

In het plangebied zal het huidige bebouwing worden gesloopt en deels op dezelfde locatie een appartementencomplex worden opgericht met 108 appartementen en commerciële ruimten op de begane grond (afb. 4). Onder het gehele gebouw en ook onder het openbare parkeerterrein ten zuidwesten van het complex zal een parkeerkelder worden gerealiseerd. Hiertoe zal de bodem tot 4,4 m –mv worden ontgraven. Verder zullen heipalen aangebracht worden (vibropalen met afmeting 559-640 mm en een paalpuntniveau van 25,00 m -NAP). Er is nog geen palenplan beschikbaar.

De groenstrook zal in zuidoostelijke richting worden verplaatst en een kleinere omvang krijgen. Een deel van de waterpartij zal worden gedempt.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische overzichtskaart van Nederland 1:600.000 ⁷	Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen Laagpakket op Formatie van Naaldwijk, Laagpakket. van Wormer; veen op zeeklei en -zand (kaartcode Ni2)
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁸	niet karteerd (bebouwd), aangrenzende kaarteenheden: vlakke van getijafzettingen (kaartcode: 2M35)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ⁹	niet karteerd (bebouwd), aangrenzende kaarteenheden: plaseerdgronden, moerige bovengrond en een niet-gerijpte kleiondergrond, grondwatertrap II (kaartcode: Wo-II)
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ¹⁰	4,1 m -NAP

Geologie en geomorfologie

Ongeveer 11.700 jaar geleden ging de laatste ijstijd, het Weichselien, over in de relatief warme periode waarin we ons nu bevinden, het Holoceen.¹¹ De temperatuurstijging had tot gevolg dat ijskappen begonnen af te smelten en daardoor de zeespiegel begon te stijgen. Aan het begin van het Holoceen was er sprake van een relatief snelle zeespiegelstijging. Door de slechte ontwatering van het kustgebied steeg eveneens de grondwaterspiegel en ontstonden grote moerassen en zoetwatermeren.

In de loop van het Holoceen nam de snelheid van de zeespiegelstijging af. Hierdoor begon de huidige kustlijn gestalte te krijgen onder invloed van golfwerking en zeestromingen. De grote moerassen en zoetwatermeren verplaatsten zich verder landinwaarts en het onderzoeksgebied raakte steeds vaker overspoeld door de zee. Als gevolg hiervan werden in het onderzoeksgebied mariene afzettingen gevormd, die het pleistocene landschap afdekten. Uit een boorprofiel van

⁶ <http://www.bodemloket.nl>

⁷ TNO 2006.

⁸ DLO-Staring Centrum & Rijks Geologische Dienst 1993.

⁹ Stichting voor Bodemkartering 1965.

¹⁰ <http://ahn.geodan.nl/ahn>

¹¹ Stouthamer et al. 2015.

geologische boring¹² die op circa 150 m ten westen het plangebied is verricht kan worden afgeleid dat de overgang tussen het in het pleistoceen gevormde dekzand (Laagpakket van Wierden binnen de Formatie van Bostel) en de mariene afzettingen (Laagpakket van Wormer binnen de Formatie van Naaldwijk) zich op ongeveer 5,9 m –mv bevindt. Laatstgenoemde afzettingen bestaan uit zeer fijn tot matig fijn zand en klei. De zandige afzettingen zijn overwegend in getijdegeulen en kreken afgezet. De afzettingen worden naarmate ze verder van de geulen af liggen, steeds kleiiger.

Door het dichtslibben van de openingen in kustbarrière kon zich een betrekkelijk rustig milieu vormen.¹³ De beschermende werking van de strandwallen zorgde ervoor dat de grondwaterspiegel steeg, de lagunes konden verzoeten en opnieuw veenvorming optrad. Het veen waarvan in het onderzoeksgebied de vorming circa 4000 jaar geleden aanving, wordt gerekend tot het Hollandveen Laagpakket van de Formatie van Nieuwkoop. Dit veen bestaat uit verschillende soorten zoals broek-, riet, zegge- en veenmosveen.

Vanaf de 11^e eeuw na Chr. begon de mens steeds meer invloed uit te oefenen op het landschap. Dit gebeurde door de veengebieden te ontwateren en in cultuur te brengen (zie verder § 2.3.4. 'bewoningsgeschiedenis'). Later vond op grote schaal turfwinning plaats.

Bodemkunde

Op de Bodemkaart van Nederland 1:50.000¹⁴ is het plangebied gelegen in een zone die vanwege bebouwing niet gekarteerd is. In het meest nabijgelegen onbebouwde gebied zijn plaseerdgronden gekarteerd. Dergelijke gronden zijn kenmerkend voor droogmakerijen, die zijn ontstaan na drooglegging van, op een plaatselijk aanwezige dunne laag restveen na, volledig uitgeveende gebieden.¹⁵ Het bodemprofiel bestaat uit een venige bovengrond en een minerale ondergrond uit slappe klei.

Hoewel oorspronkelijk de bodem in het plangebied mogelijk uit plaseerdgronden heeft bestaan, moet vanwege de ligging in bebouwd gebied rekening worden gehouden met een afwijkend bodemprofiel. Uit profielen van in het kader van in het plangebied uitgevoerd sonderingsonderzoek¹⁶ blijkt dat de diepere ondergrond uit matig en sterk siltige klei bestaat. Dit wordt geïnterpreteerd als een wad-/kwelderafzettingen (Laagpakket van Wormer binnen de Formatie van Naaldwijk). In enkele boringen is de bovenste 50 à 60 cm van het kleipakket zwak humeus. Het pakket wordt in het merendeel van de boringen afgedekt door een 40 à 60 cm dik puinhoudend, zwak siltig matig fijn zand. Dit betreft een (sub)recente ophoging, die hoogstwaarschijnlijk in de jaren 60 van de vorige eeuw is opgebracht ten behoeve van de aanleg van de woonwijk Bankras.

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

Op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW, 3^e generatie), die een vlakdekkende en landsdekkende classificatie van de trefkans op archeologische resten bevat, is het plangebied gelegen in een zone die vanwege het ontbreken van bodemkundige of geologische gegevens niet gekarteerd is. Deze zone beslaat de gehele bebouwde kom van Amstelveen. Aan het aangrenzende buitengebied is een zeer lage trefkans toegekend (afb. 5).¹⁷ Deze classificatie is gerelateerd aan de landschappelijke eenheden, waaronder de bodems droogmakerijen, die bestaan uit wad- en onderwaterafzettingen. Hierbij moet worden opgemerkt dat voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd het voorspellende karakter van de kaart veel minder sterk is omdat in deze periode middels menselijk ingrijpen gebieden geschikt gemaakt werden voor bewoning die tot dan toe daar geen mogelijkheden voor bodem.¹⁸ Verder wordt de basis ervan gevormd door kaarten

¹² <http://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>, geologische boring B25D1158.

¹³ Stouthamer et al. 2015.

¹⁴ Stichting voor Bodemkartering 1965.

¹⁵ De Bakker 1966.

¹⁶ Van Vaneveld 2016.

¹⁷ <http://archeologieinnederland.nl/bronnen-en-kaarten/amk-en-ikaw>

¹⁸ Deeben 2009.

met een schaal van 1:50.000. Hierdoor kan de kaart dus niet op een grotere schaal worden gebruikt. De zeggingskracht voor het plangebied is derhalve beperkt.

In 2008 is voor het grondgebied van de gemeente Amstelveen een archeologische verwachtings- en beleidskaart¹⁹ vervaardigd (afb. 3). In 2015 heeft een actualisatie plaatsvonden.²⁰ Op deze kaart een zone die is aangeduid als 'Archeologisch Waardevol verwachtingsgebied van de vijfde categorie' (AWV5). Hierbinnen geldt een onbekende verwachting voor de Prehistorie en een lage verwachting voor alle overige perioden. De zone omvat alle verveende gebieden met uitzondering van inversieruggen en de locaties met historische bebouwing.

Op de Archeologische MonumentenKaart (AMK) maakt het plangebied geen deel uit van een archeologische terrein (afb. 5). Binnen het onderzoeksgebied zijn eveneens geen archeologische terreinen aanwezig.

Op de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME, versie 1.1) zijn in het onderzoeksgebied geen resten van ondergronds en bovengronds militair erfgoed aangegeven.²¹

In Archis3 zijn binnen het plan- en onderzoeksgebied geen waarnemingen geregistreerd (afb. 5). Wel zijn in het onderzoeksgebied enkele onderzoeken uitgevoerd.

Voor een tracé van de 'Amstelveenlijn', op circa 120 m ten westen van het plangebied, is een bureauonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van archeologische waarden.²² De aanleiding van het onderzoek betrof de voorgenomen aanpassing van de kruisingen in de sneltramverbinding. Voor tracédelen waar sprake is van een archeologische verwachting, waar de diepte van de ingreep het pleistocene oppervlak (tussen 2,2 en 7,5 m –mv, 8-12 m -NAP) raakt, ter plaatse van de onverveende bovenlanden en aan weerszijden van de dijk ter plaatse van de kreekruggen, werd aanbevolen om tijdens grondwerkzaamheden een archeologische begeleiding te laten uitvoeren.

Naar aanleiding van het aanpassing van het tracédeel Schiphol-Amsterdam-Almere van de rijksweg A9, circa 300 m ten zuiden van het plangebied, zijn diverse onderzoeken uitgevoerd, te weten twee bureauonderzoeken²³ en een aanvullend bureauonderzoek met grondboringen.²⁴ Aan het tracédeel ter hoogte van het plangebied werd een zeer lage archeologische verwachting toegekend.²⁵ Het aanvullend bureauonderzoek²⁶ wees uit dat binnen de bebouwde kom van Amstelveen geen sprake is van opgehoogde woonplaatsen. Daarom werd geen vervolgonderzoek noodzakelijk geacht.

In het plan- en onderzoeksgebied zijn geen gebouwde monumenten aanwezig.

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Kadastrale minuut ²⁷	1811-1832	onbebouwd, rechthoekige percelen, in gebruik als weiland
Topografisch Militaire Kaart (TMK) ²⁸	1849	in vervening

¹⁹ Beleidsnota Archeologie kaart gemeente Aalsmeer 24 juni 2010.

²⁰ Wink 2016.

²¹ <http://www.ikme.nl>

²² zaakidentificatie 2288715100 (Archis2 onderzoeksmelding 41303), Kroes 2010.

²³ zaakidentificatie 2176716100 (Archis2 onderzoeksmelding 34997), zaakidentificatie 2478458100 (Archis2 onderzoeksmelding 66062).

²⁴ zaakidentificatie 2256347100 (Archis2 onderzoeksmelding 36762).

²⁵ Brokke 2009.

²⁶ Koeman 2010.

²⁷ Kadaster 1811-1832.

Bron	Jaartal	Historische situatie
Bonnekaart ²⁹	1878	Idem
Bonnekaart ³⁰	1894	onbebouwd, droogmakerij 'Amstelveense of Middelpolder', smalle langgerekte percelen met agrarisch grondgebruik (weiland en bouwland), gericht op de Amstelveenseweg
Bonnekaart ³¹	1905	Idem
Bonnekaart ³²	1910	Idem
Bonnekaart ³³	1920	Idem
Bonnekaart ³⁴	1923	Idem
Topografische kaart ³⁵	1949-1968	Idem
Topografische kaart ³⁶	1969-1980	onderdeel van woonwijk, onbebouwd, waterpartij
Topografische kaart ³⁷	1981-2016	huidige situatie

Bewoningsgeschiedenis

Archeologische vondsten in vergelijkbare gebieden hebben aangetoond dat het in het in de periode 8000 tot 4000 jaar geleden gevormde kwelderlandschap, waarvan de getij-inversieruggen in de droogmakerijen een overblijfsel zijn, plaatselijk in het (Laat-)Neolithicum door mensen bewoond werd. Binnen de gemeentegrenzen zijn echter tot op heden geen sporen of vondsten aangetroffen die met zekerheid opgevat kunnen worden als een bewijs dat de oeverwallen van de kreken die het gebied doorsneden in de genoemde periode door mensen bewoond werden.

Rond 4 000 voor Chr. verslechterden vermoedelijk de omstandigheden voor bewoning.³⁸ Als gevolg van vernatting van het gebied trad op grote schaal veengroei op. Menselijke bewoning in het veengebied lijkt onmogelijk. Alleen op de oeverwallen van de grotere veenriviertjes die het gebied mogelijk doorsneden zou mogelijk sprake geweest kunnen zijn van bewoning. Concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van dergelijke afzettingen in of nabij het plangebied ontbreken echter vooralsnog.

In de Vroege Middeleeuwen werd het veengebied, waarbinnen later de gemeente Amstelveen is ontstaan, niet of nauwelijks door mensen bewoond. De bodem was hier te drassig voor intensieve landbouw en nederzettingen met akkers waren geconcentreerd op de hogere en drogere geest- en zandgronden van Kennemerland en Utrecht. Het veengebied zal hoogstens in gebruik zijn geweest voor extensief landgebruik, zoals jacht, visserij en het verzamelen van hout en riet. In de 11^e eeuw kwam verandering in deze situatie.³⁹ Bevolkingsgroei en de daarmee samenhangende behoefte aan meer landbouwareaal, luidde de grootschalige ontginning van de Hollandse en Utrechtse veengebieden in. Aangenomen wordt dat vanuit de 'overbevolkte' geest- en zandgronden van Kennemerland en Utrecht kolonisten de veengebieden zijn binnengekomen.

Om de veengronden agrarisch bruikbaar te maken moesten ze eerst worden ontwaterd. Daartoe werden vanaf natuurlijke of vooraf gegraven waterlopen haaks op de natuurlijke helling van de veenkussens parallel aan elkaar gelegen, afwateringssloten gegraven, in de richting van de waterscheiding. Hierdoor ontstonden op de afwateringsrichting georiënteerde

²⁸ Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1990.

²⁹ Bureau Militaire Verkenningen 1878.

³⁰ Bureau Militaire Verkenningen 1894.

³¹ Bureau Militaire Verkenningen 1905.

³² Bureau Militaire Verkenningen 1910.

³³ Bureau Militaire Verkenningen 1920.

³⁴ Bureau Militaire Verkenningen 1923.

³⁵ <http://www.topotijdreis.nl>

³⁶ <http://www.topotijdreis.nl>

³⁷ <http://www.topotijdreis.nl>

³⁸ Wink 2016.

³⁹ *ibid.*

strokenverkavelingen. Rondom de ontginningen werden voor-, zij- en achterkades opgeworpen. Zo werden zij beschermd tegen overstromingen vanuit de veenrivieren en wateroverlast vanuit het nog niet ontgonnen veen. De bewoning werd gesitueerd in naast elkaar gelegen boerderijen op de afzonderlijke percelen. Hierdoor ontstonden lineaire nederzettingen die haaks op de verkavelingsrichting waren georiënteerd

De bewoners van het gebied kregen in toenemende mate te kampen met wateroverlast. Dit had niet alleen natuurlijke oorzaken, zoals overstromingen vanuit de zich vormende Zuiderzee en het IJ, maar ook de menselijke oorzaken. De intensieve ontginningen leidden tot oxidatie en inklinking van het veen, waardoor het maaiveld steeds lager kwam te liggen. Ook de winning van turf, die vanaf de 15^e eeuw op grote schaal plaatsvond, leidde tot een daling van het maaiveld.

Overstromingen tastten het veen verder aan en plaatselijk ontstonden meren, zoals het Nieuwe Meer en het Haarlemmermeer. Door oever-erosie namen de meren sterk in omvang toe en groeiden aaneen tot grote plassen. Dit proces werd nog versterkt door natte verveningen. Hierbij veen werd tot 3-4 m onder het grondwaterniveau gewonnen. Men heeft getracht deze problemen te ondervangen door de aanleg van nieuwe waterlopen, dijken, dammen en sluizen. Daarnaast heeft men waarschijnlijk de nederzettingen naar de hogere en drogere terreindelen in het gebied verplaatst.

Omdat de steeds maar groter wordende plassen en meren een bedreiging vormden voor de omgeving, werden verbod uitgevaardigd om turf te winnen binnen een mijl (circa 5,5 km) afstand van Amsterdam.⁴⁰ Ook voor een landstrook langs de Amsteldijk van zo'n 150 tot 450 m breedte werd in de 17^e eeuw een verbod uitgevaardigd om turf te steken, uit angst voor afkalving van de Amsteldijk.

Vanaf de 18^e eeuw is men de door vervening ontstane waterplassen op Amstelveens grondgebied, gaan droogleggen.⁴¹ Nog tot 1775 werd er op de drooggevalen gronden turf gestoken, waarbij veen dat in de vorm van bulten boven de drooggevalen grond uitstak, werd weggegraven en de bodem van de polder werd geëgaliseerd tot drie Rijnlandse voeten (1 Rijnlandse voet = 31,4 cm) boven de klei. In het laatste kwart van de 18^e eeuw en de eerste helft van de 19^e eeuw is relatief weinig turf gewonnen op Amstelveens grondgebied. Dit was hoofdzakelijk ingegeven door het landverlies en het risico op verdere uitbreiding van de Haarlemmermeer dat de turfwinning met zich meebracht.

Met de drooglegging van het Haarlemmermeer in de 19^e eeuw kwam het gevaar van landverlies beter onder controle en kreeg de turfwinning in de omgeving van Amstelveen een nieuwe impuls. Zo werden in de jaren 40 van de 19^e eeuw concessies verleend om het zuidelijk deel van de Middelpolder, waar zich het in dit rapport besproken plangebied bevindt, te vervenen en droog te maken. Dit laatste gebeurde met behulp van molengangen, die het water vanuit de polders terugpompten in de Amstel. In 1869 werd concessie verleend voor de vervening van het noordelijk deel van Middelpolder en de drooglegging hiervan werd voltooid in 1888.

De drooggemalen, lager gelegen gronden werden gebruikt voor weidegrond. Dit veranderde toen in de jaren 50 van de vorige eeuw woonwijken, Patrimonium, Randwijck, Elsrijk en Keizer Karelpark, in het westelijk deel van de polder werden aangelegd. In de jaren 60 werden de centrale delen bebouwd met de wijken Kronenburg/Uilenstede, Bankras-Kostverloren en Groenelaan.

Oude kaarten

Op de oudst geraadpleegde kaart, het minuutplan van de gemeente Nieuwer-Amstel⁴², is het plangebied gelegen in de 'Amstelveense of Middelpolder'. De polder is onderverdeeld in blokvormige percelen. Uit de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafelen (OAT) blijkt dat deze hoofdzakelijk in gebruik zijn als weiland. De bebouwing is geconcentreerd langs de westelijker gelegen Amstelveenseweg.

⁴⁰ Wink 2016.

⁴¹ *ibid.*

⁴² Kadaster 1811-1832.

Op de Topografisch Militaire Kaart (TMK)⁴³ is de polder nog steeds onderverdeeld in blokvormige percelen, maar is aangegeven dat de polder in vervening is. Op de Bonnekaart van 1878⁴⁴ is de gehele polder als veenwinningsgebied afgebeeld (afb. 6). Op de Bonnekaart van 1894⁴⁵ is het gebied drooggelegd en onderverdeeld in smalle, langgerekte percelen. Alle hebben agrarisch grondgebruik, weiland of bouwland. Op de Bonnekaarten van 1905, 1910, 1920 en 1923⁴⁶ alsook de topografische kaarten uit de periode 1949-1951⁴⁷ blijft het landgebruik ongewijzigd (afb. 7). Op de topografische kaart van 1952⁴⁸ verschijnen woonwijken in het westelijk deel van de polder. Op de topografische kaart van 1969⁴⁹ maakt ook het plangebied deel uit van een woonwijk, hoewel het aanvankelijk nog onbebouwd is. Wel is in het oostelijk deel een waterpartij aanwezig. Pas op de topografische kaart van 1981⁵⁰ verschijnt voor het eerst bebouwing. Dit betreft het huidige kantoorpand.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

In de diepe ondergrond van het plangebied, op circa 5,9 m –mv (circa 10 m –NAP) bevindt zich een laatglaciaal dekzandlandschap, dat (globaal) bewoonbaar was gedurende het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum. Vanwege de ligging op grote diepte kunnen resten in de top van het dekzand (Laagpakket van Wierden binnen de Formatie van Boxtel) goed bewaard zijn gebleven. Een eventueel aanwezige vindplaats zal zich waarschijnlijk manifesteren als een diffuse strooiing van vuursteen en houtskool. Vanwege de geringe grootte en vondstdichtheid zijn dergelijk vindplaatsen moeilijk op te sporen.

Het dekzandlandschap wordt afgedekt door wad-/kwelderafzettingen (Laagpakket van Wormer binnen de Formatie van Naaldwijk). Binnen het getijdenlandschap kunnen de oevers van actieve krekken alsook de fossiele kreekruggen gedurende het (Laat-)Neolithicum goede bewoningsmogelijkheden hebben geboden. Uit profielen van boringen die in het kader van een grondonderzoek in het plangebied zijn verricht, blijkt dat de ondergrond uit matig en sterk siltige klei bestaat. Op basis van het ontbreken van zandige afzettingen moet worden aangenomen dat er geen sprake is van kreekruggen. De verwachting voor resten uit het Neolithicum wordt daarom als zeer laag ingeschat.

In de periode Bronstijd t/m de Vroege Middeleeuwen bevond zich ter plaatse van het onderzoeksgebied een uitgestrekt veenmoeras. Vanaf de 11^e eeuw werden de veengebieden in het Amstelland op grote schaal ontgonnen en in gebruik genomen voor de landbouw. In 1840 werd het zuidelijk deel van de Middelpolder, waarin zich het plangebied bevindt, verveend, waarna het in 1888 werd drooggelegd en opnieuw voor de landbouw in gebruik werd genomen. De bewoning bleef geconcentreerd aan de randen van de polder, onder meer langs de westelijker gelegen Amstelveenseweg. Vanaf de jaren 50 van de vorige eeuw vond grootschalige woonbouw plaats en in de jaren 60 ging het plangebied deel uitmaken van de woonwijk Bankras. Op grond van de geschetste ontwikkelingen zijn in het plangebied geen archeologische resten uit de periode Bronstijd t/m Nieuwe tijd aan te treffen.

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

⁴³ Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1992.

⁴⁴ Bureau Militaire Verkenningen 1878.

⁴⁵ Bureau Militaire Verkenningen 1894.

⁴⁶ Bureau Militaire Verkenningen 1905, 1910, 1920, 1923.

⁴⁷ <http://www.topotrijdreis.nl>

⁴⁸ *ibid.*

⁴⁹ *ibid.*

⁵⁰ *ibid.*

In de diepe ondergrond, circa 5,9 m –mv (circa 10 m –NAP), moet rekening worden gehouden met vindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum en Mesolithicum. De trefkans is evenwel klein. Bovendien zal dit niveau bij het uitgraven van de parkeerkelder tot 4,4 m –mv niet worden aangesneden. Het niveau zal enkel plaatselijk worden verstoord door het aanbrengen van heipalen. Dergelijke verstoringen worden echter in het algemeen acceptabel geacht.

3 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet.

Wij wijzen erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Gemeente Amstelveen**, 2016: *Erfgoednota. Visie en ambitie, Instrumentarium en Gebiedsbeschrijvingen*. Amstelveen.
- Bakker, H. de**, 1966: *De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland*. In: Boor en Spade XV p. 25-41. Wageningen.
- Brokke, A.J.**, 2009: Archeologisch bureauonderzoek TN/MER Schiphol - Amsterdam – Almere. Arcadis rapport.
- Bureau Militaire Verkenningen**, 1878, 1894, 1905, 1910, 1920 en 1923: *Amstelveen, blad 366, 1:25.000*.
- Deeben, J.H.C., met bijdragen van W.J.B. Derickx, B.J. Groenewoudt, D.P. Hallewas, J.H.M. Peters & E. Rensink**, 2009: *Handleiding voor de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden 3^e generatie & Toelichting op: De Globale Archeologische Kaart van het Continentale Plat en De Kaart van Hoog Nederland met Afdgedekte Pleistocene Sedimenten*. Amersfoort.
- DLO-Staring Centrum & Rijks Geologische Dienst**, 1993: *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50 000. Blad 24 Zandvoort en 25 Amsterdam*. Wageningen/Haarlem.
- Kadaster**, 1811-1832: *Oorspronkelijke aanwijzende tafel der grondeigenaren en der ongebouwde en gebouwde vaste eigendommen, Nieuwer-Amstel, Noord Holland, sectie H, Blad 02*.
- Koeman, S.M.**, 2010: *Aanvullend bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, verkennend en karterend booronderzoek, Tracé Schiphol-Amsterdam-Almere*. Synthesgra rapport S090241. Doetinchem.
- Kroes, R.A.C.**, 2010: *Amstelveenlijn, gemeente Amstelveen; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek*. RAAP-rapport 2150. Weesp.
- SIKB**, 2013: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- Stichting voor Bodemkartering**, 1965: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50 000. Blad 25 Oost Amsterdam*. Wageningen.
- TNO**, 2006: *Geologische overzichtskaart van Nederland 1:600.000*. Utrecht.
- Vaneveld, F. van**, 2016: *Grondonderzoek woontoren Bankrashof te Amstelveen*. Rapport Mos Grondmechnica. Kenmerk R1601280-RH_1. Rhon.
- Wink, K.**, 2016: *Actualisatie archeologiebeleid gemeente Amstelveen. Toelichting op de actualisatie van de gemeentelijke archeologische verwachtings(waarden)kaart en beleidsadvieskaart*. RAAP-rapport 3013. Weesp.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1992: *Grote Historische Provincie Atlas 1:25.000 Noord-Holland 1849-1958*. Groningen.

Geraadpleegde websites

<http://archeologieinnederland.nl/bronnen-en-kaarten/amk-en-ikaw>

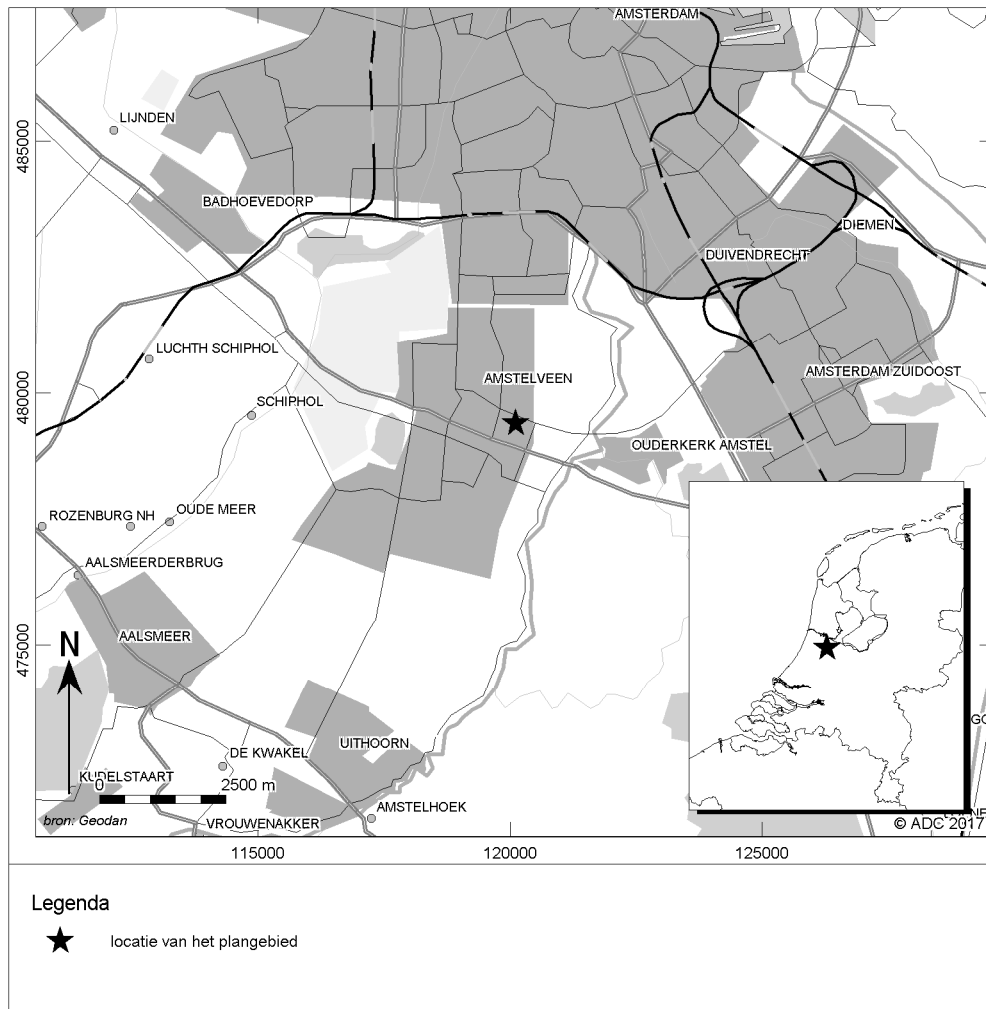

<http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>
<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>
<https://archis.cultureelerfgoed.nl/>
<https://bagviewer.kadaster.nl>
<https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>
<https://www.kadaster.nl/>
<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl/>
<http://www.bodemdata.nl>
<http://www.bodemloket.nl>
<http://www.ikme.nl>
<http://www.ruimtelijkeplannen.nl>
<http://www.topotijdreis.nl>

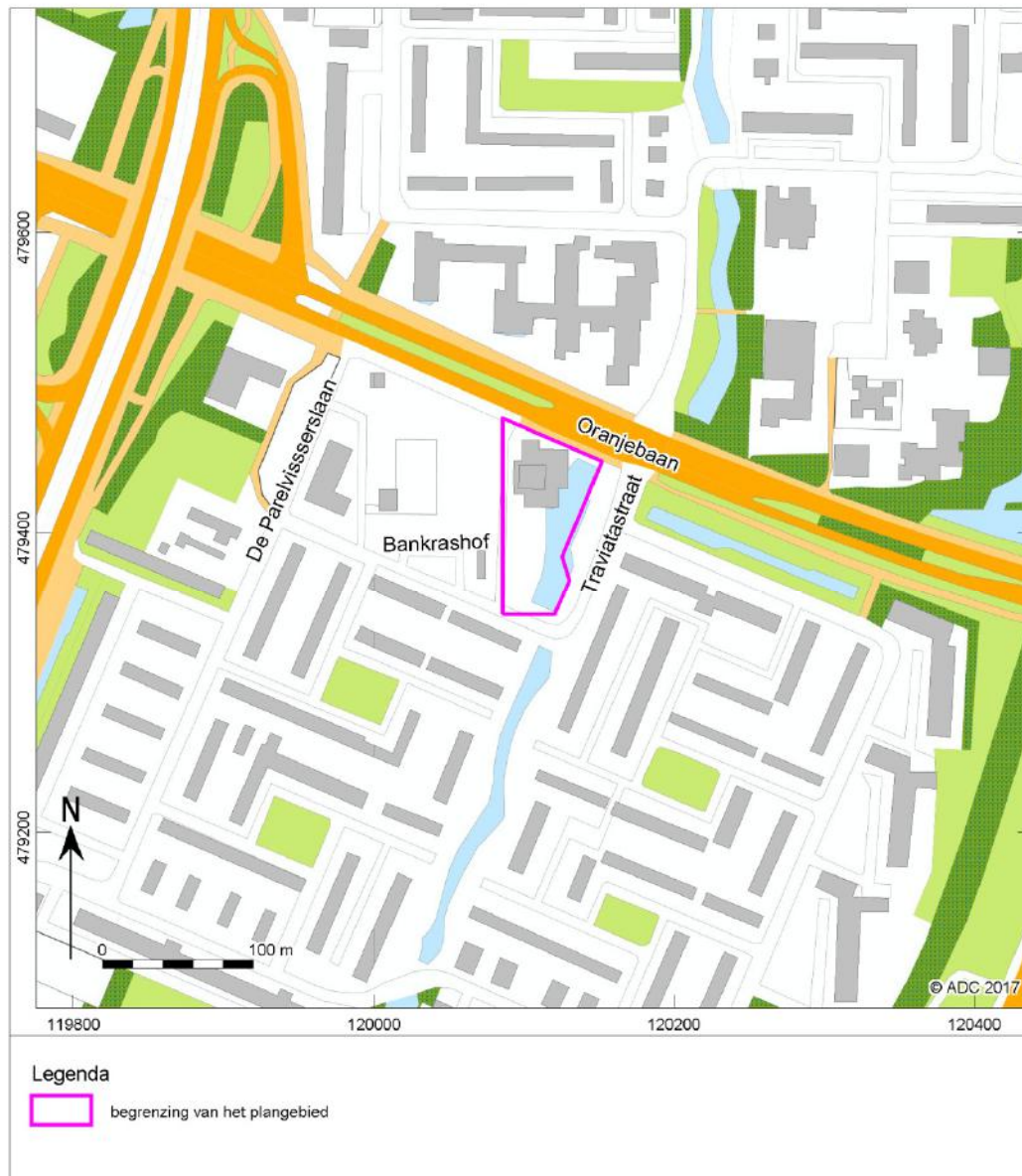
Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1 Locatie van het plangebied
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
Afb. 3 Plangebied op een uitsnede van de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Amstelveen
Afb. 4 Toekomstige situatie in het plangebied
Afb. 5 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden en ARCHIS-meldingen
Afb. 6 Begrenzing van het plangebied op de Bonnekaart van 1878/1879
Afb. 7 Begrenzing van het plangebied geprojecteerd op de Bonnekaart van 1920

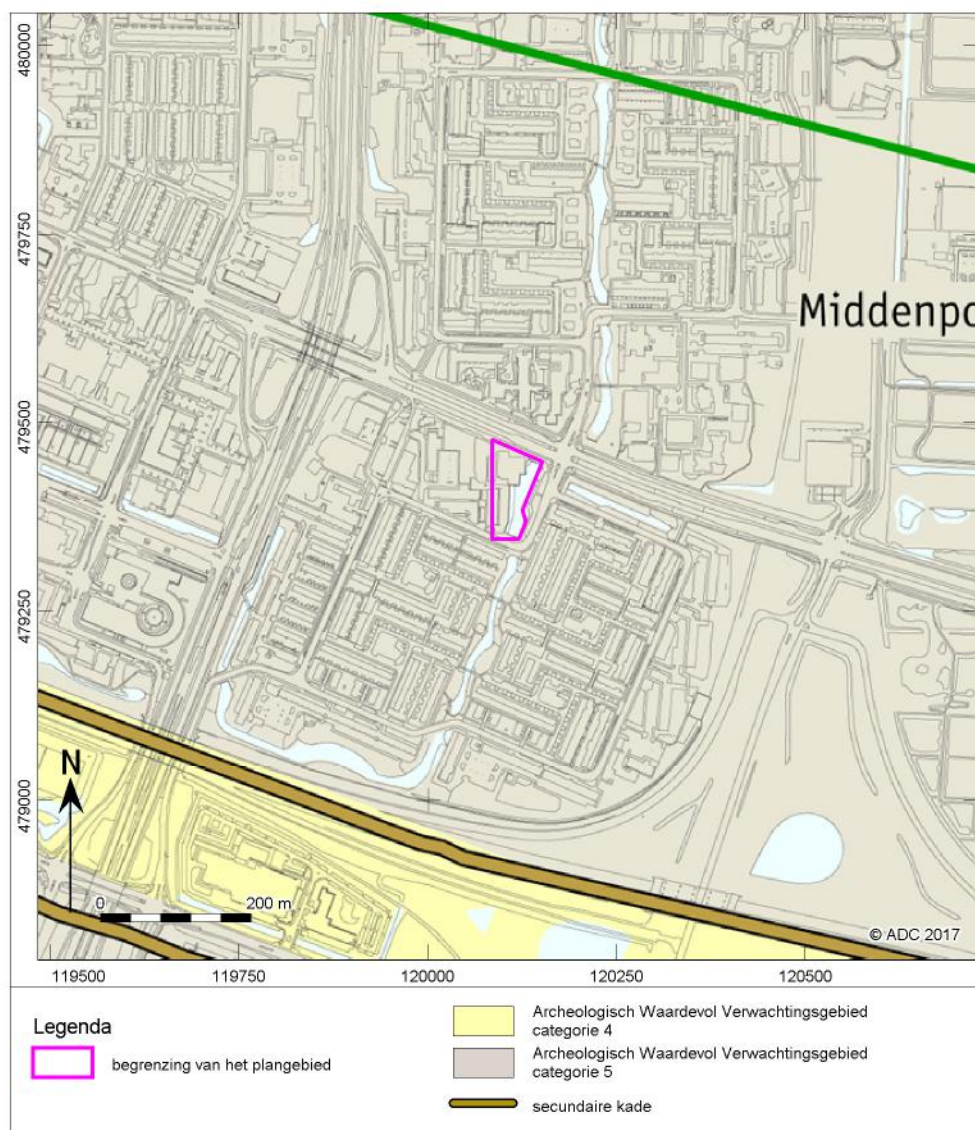
Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

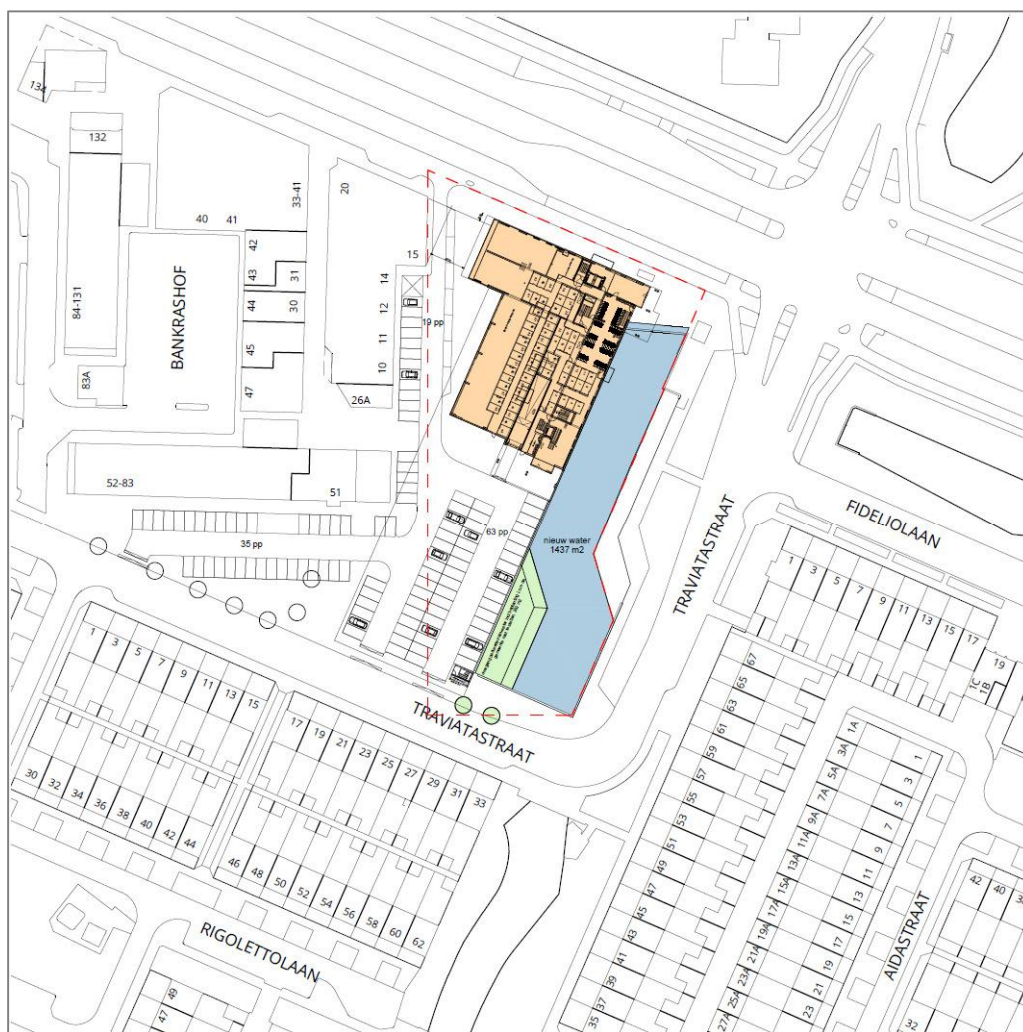
Afb. 1 Locatie van het plangebied

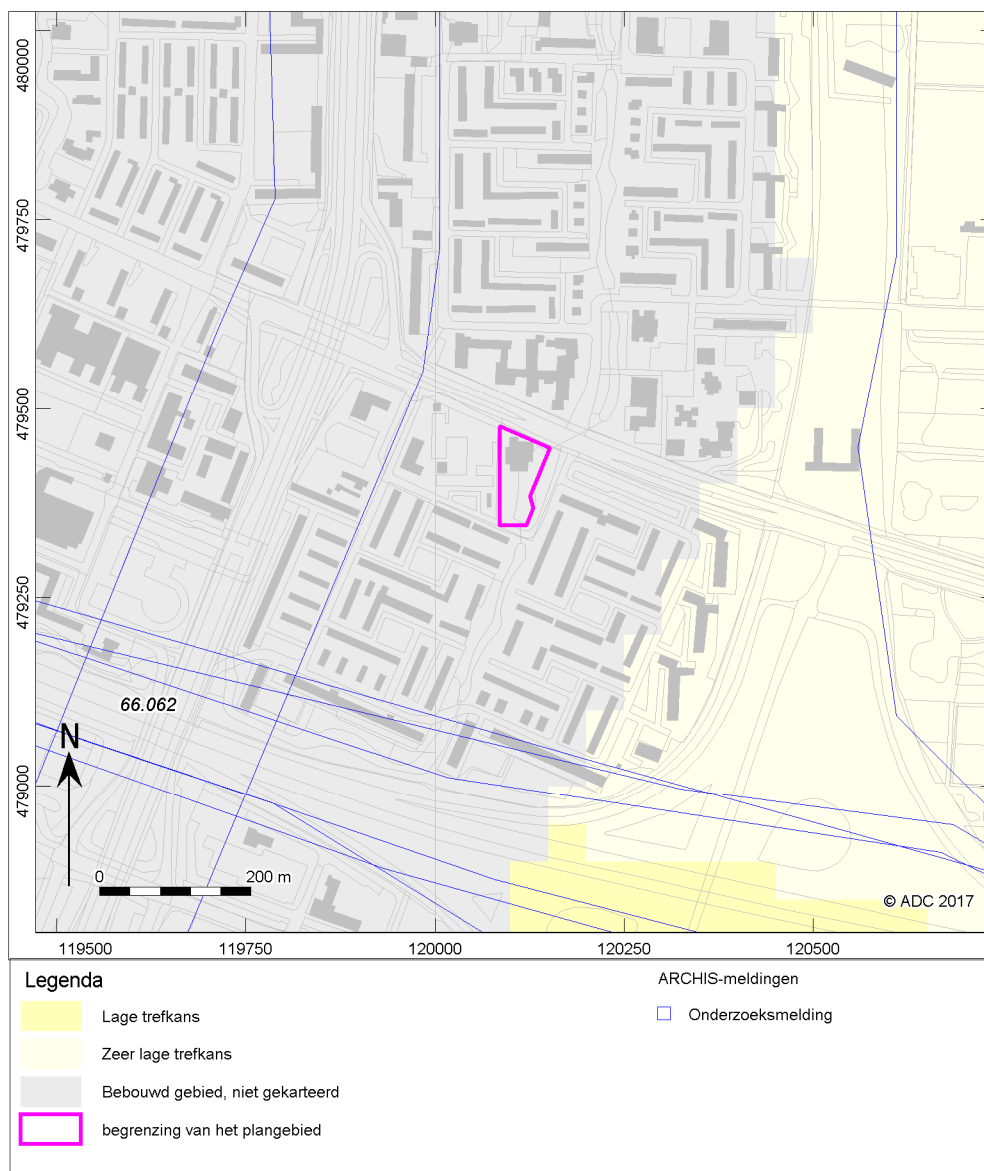
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Plangebied op een uitsnede van de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Amstelveen

Afb. 4 Toekomstige situatie in het plangebied

Afb. 5 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden en ARCHIS-meldingen

Afb. 6 Begrenzing van het plangebied op de Bonnekaart van 1878/1879

Afb. 7 Begrenzing van het plangebied geprojecteerd op de Bonnekaart van 1920